

EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK

Gdańsk to miasto „otwarte na świat i na nowe prądy, niepokorne i tolerancyjne, szcycące się wolnością i niezawisłością w poszukiwaniu prawdziwych wartości”¹, miasto, dla którego przynależność do kulturalnego ekosystemu – Polski, Europy i świata – zawsze miało znaczenie nadrzędne. Podtrzymanie tej tradycji jest wyzwaniem wymagającym ciągłej pracy i zaangażowania. To stały proces rozwoju, nieustająca rozmowa o tym, co dla nas ważne, kim chcemy być jako społeczność Gdańska, miasta, które stworzyli przybysze z różnych regionów kraju po 1945 roku; miasta, którego tożsamość kształtowały takie doświadczenia jak powojenna odbudowa, Grudzień ’70, Sierpień ’80 i Solidarność; wreszcie – miasta, w którym praktykuje się na co dzień wartości patriotyczne i krzewi postawę obywatelskiej odpowiedzialności. Edukacja i kultura mają tutaj szczególne zadanie – służą pielęgnowaniu i rozwijaniu tożsamości lokalnej.

Program EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK powstał, żeby ten proces wesprzeć i dać praktyczne narzędzia zaangażowanym w niego podmiotom. Wzmocnić współpracę, znaleźć systemowe rozwiązania ułatwiające skuteczne i efektywne działania, a prowadząc badania, zapewnić stały namysł nad tym, w którą stronę zmierzamy i co jest potrzebne wszystkim uczestnikom tego procesu – organizatorom i odbiorcom. Natomiast dla każdego i każdej z nas – gdańszczanki i gdańszczanina – to okazja do głębszego poznawania miasta i jego mieszkańców, nabywania wiedzy, nowych umiejętności, przydatnych na różnych etapach życia, rozwijania swoich talentów i dzielenia się nimi.

Program powstawał w kilkuletnim procesie konsultacyjnym w odpowiedzi na ciągłe zapotrzebowanie w systemie edukacji na wiedzę o sztuce, kulturze, a przede wszystkim historii współczesnej i dziedzictwie narodowym. W grupach roboczych znaleźli się przedstawiciele środowiska zaangażowanego w edukację do kultury w Gdańsku: nauczyciele, pracownicy instytucji kultury i organizacji pozarządowych. Konsultacje prowadzone były w formie warsztatów, spotkań diagnostycznych, przy wsparciu ekspertów zewnętrznych, na podstawie analiz i badań, dostępnych materiałów, raportów, rekomendacji wypracowanych przez grupy robocze.

¹ P. Adamowicz, *Tożsamość: pamięć czy doświadczenie indywidualne*, [w:] B. Kerski (red.), *Gdańskie tożsamości. Eseje o mieście*, Gdańsk 2014, s. 221.

I. EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK | o programie

1. Czym jest EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK?

Program EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK powstał w odpowiedzi na potrzeby mieszkańców Gdańska określone w Programie Operacyjnym Kultura i Czas Wolny do Strategii Rozwoju Miasta „Gdańsk 2030 Plus”, gdzie jako jedno z działań zapisano stworzenie i rozwijanie Gdańskiego Programu Edukacji Kulturowej „obejmującego m.in. edukację obywatelską, tożsamościową, pobudzającego kreatywność artystyczną i międzykulturową” oraz „wypracowanie zasad współdziałania placówek kultury i placówek gdańskiego systemu edukacji, a także programu skierowanego do nauczycieli i pracowników oświaty”².

Edukacja do kultury to stała praca setek nauczycieli i nauczycielek, pracowników i pracowniczek instytucji kultury i organizacji pozarządowych, którzy tworzą wydarzenia edukacyjne odnoszące się do historii miasta, ale też do tematów i zagadnień dotyczących naszej przyszłości – w trosce

o budowanie postaw obywatelskich, poszanowanie środowiska i klimatu. To też spotkanie z różnorodnością, odmiennością i negocjowanie wspólnych kierunków rozwoju.

Zgodnie z przyjętą dla programu definicją, edukacja do kultury „odbywa się na wielu różnych obszarach i poziomach, w grupach formalnych i nieformalnych, na płaszczyźnie fizycznej i wirtualnej, na każdym etapie rozwoju, w wymiarze kultury wysokiej i popularnej, a jej głównym celem jest nabywanie kompetencji”³ w wymiarze indywidualnym, a także rozwijanie tożsamości lokalnej i narodowej w wymiarze wspólnotowym.

2. Cele programu EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK

Program EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK powstaje, by kultura i sztuka mogły stać się bezpośrednim doświadczeniem, narzędziem komunikacji, które uczy zaangażowanego i świadomego uczestnictwa w życiu społecznym, pozwala realizować swoje potrzeby i talenty, buduje lokalną tożsamość, wzmacnia relacje ze środowiskiem w miejscu zamieszkania.

Głównymi celami programu są: wzrost wiedzy o historii, dziedzictwie narodowym i współczesności Gdańska, pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej oraz narodowej, umacnianie świadomości obywatelskiej w kontekście miejskim, państwowym i europejskim, pobudzenie zaangażowania obywatelskiego i kreatywności artystycznej, zachęcanie do aktywnego udziału w wysokojakościowych wydarzeniach kulturalnych, a tym samym podnoszenie kompetencji kulturowych mieszkańców.

² Gdańsk. Programy Operacyjne 2023 [online], <https://www.gdansk.pl/strategia/gdansk-programy-operacyjne-2023-pobierz,a,51686> [dostęp: 5 września 2021].

³ K. Jagodzińska, *Edukacja kulturalna na rzecz kreatywności i innowacyjności*, [w] J. Hausner, A. Karwińska, J. Purchla (red.), *Kultura a rozwój*, Warszawa 2013, s. 382.i

Realizacja programu pozwoli stworzyć sieć usług i katalog dobrych praktyk, wymieniać się wiedzą i doświadczeniem, uzupełniać, wspólnie realizować projekty badawcze i szukać rozwiązań dla problemów.

3. Dla kogo powstaje program?

Program skierowany jest do całej społeczności Gdańska – wszystkich jego mieszkank i mieszkańców. Niezależnie od wieku, pochodzenia czy płci każdy może skorzystać z różnorodnej oferty działań mających sprawić, żeby dla wszystkich Gdańsk był miejscem, z którym się identyfikują i w którym czują się dobrze. Program pozwoli także na identyfikację Gdańska jako jednego z najważniejszych historycznie miast Polski, którego znaczenie często jest pomijane, a wręcz identyfikowane jako obce narodowościowo.

EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK jest realizowana przez różne podmioty: instytucje kultury, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, firmy, ale też osoby indywidualne i grupy nieformalne. Odbywa się wszędzie tam, gdzie ludzie się spotykają, razem działają i rozmawiają o tym, co ich łączy.

4. Gdzie jest realizowany?

Program EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK obejmuje swoim zasięgiem całe miasto, ze szczególnym zwróceniem uwagi na sąsiedztwo lokalne – dzielnice i ich społeczności. Realizacja programu ma też oddziaływać na obszar metropolitalny i całe województwo pomorskie. W przypadku realizacji działań przez organizacje i instytucje spoza Gdańska jego zasięg będzie znacznie szerszy, nawet ogólnopolski.

5. Jak program wpisuje się w miejskie strategię?

Program powstał w odpowiedzi na potrzeby mieszkańców Gdańska określone w Programie Operacyjnym Kultura i Czas Wolny do Strategii Rozwoju Miasta „Gdańsk 2030 Plus”, gdzie jako jedno z działań zapisano stworzenie i rozwijanie Gdańskiego Programu Edukacji Kulturowej.

Program EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK realizuje zadania omawiane w Strategii jako najważniejsze dla rozwoju Gdańska do 2030 roku. Wprowadzenie tych priorytetów ma się przełożyć na wzrost poziomu utożsamiania się mieszkańców z naszym miastem, pogłębienie ich kultury obywatelskiej i zwiększenie aktywnego uczestnictwa w życiu wspólnotowym.

W obszarze kultury to:

- ochrona i wzmacnianie materialnego i duchowego dziedzictwa Gdańska,
- umacnianie wspólnoty i tożsamości kulturowej gdańszczan oraz tworzenie warunków dla integracji sąsiedzkiej,
- urozmaicanie oferty kulturalnej, zwiększanie dostępności kultury oraz pobudzanie rozwoju kreatywności i sztuki,

- pobudzanie pasji i zainteresowań, aktywnego udziału w kulturze oraz tworzenie warunków służących rozwojowi osobistemu.

W obszarze rozwoju społecznego to:

- zapewnienie uczniom gdańskich szkół warunków, które w istotny sposób przyczyniają się do odkrywania i wspierania zainteresowań oraz talentów dzieci i młodzieży, zarówno w placówkach oświatowych, jak i innych podmiotach sieci społecznej,
- tworzenie warunków dla aktywności obywatelskiej, samoorganizacji, wdrażania innowacji społecznych, współodpowiedzialności oraz solidarności społecznej.

Program EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK jest komplementarny z:

- Gdańską Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych do roku 2030,
- Programem Współpracy Miasta Gdańska z Organizacjami Pozarządowymi,
- Powiatowym Programem Działań na rzecz Osób z Niepełnosprawnością w Gdańsku na lata 2021–2031,
- Modelem Integracji Imigrantów,
- Modelem na rzecz Równego Traktowania,
- Lokalnym Programem Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży z terenu Gminy Miasta Gdańska,
- Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Gdańska na lata 2017–2023,
- Gdańskim Programem Rozwoju Czytelnictwa,
- edukacją ekologiczną dedykowaną walce ze zmianami klimatycznymi,
- Gdańskimi Lekcjami Obywatelskimi,
- Programem Edukacji Morskiej w Gdańsku

i stanowi ich uzupełnienie.

II. EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK | zarządzanie programem

1. Kim są realizatorzy i uczestnicy programu?

W realizację programu EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK mogą się włączyć pracownicy sektora publicznego, prywatnego, pozarządowego, a także osoby indywidualne. Aktywnymi uczestnikami będą m.in.:

- placówki oświatowe wszystkich typów, publiczne i niepubliczne,
- instytucje kultury prowadzące działania na obszarze Gdańska,
- organizacje pozarządowe,
- grupy nieformalne,
- domy i kluby sąsiedzkie, kluby seniora,

- biblioteki, domy kultury,
- ogniska, kluby artystyczne,
- zarządy i rady dzielnic,
- instytucje pomocy i integracji społecznej,
- ośrodki doskonalenia nauczycieli,
- uczelnie wyższe, publiczne i niepubliczne,
- specjaliści ds. edukacji, animatorzy,
- artyści,
- instytucje wspierające edukację,
- środowiska kombatantów i weteranów walki o polskość oraz wolność i demokrację,
- przedsiębiorcy,
- młodzież, m.in. działająca w Młodzieżowej Radzie Miasta Gdańska, samorządach uczniowskich,
- wolontariusze,
- wydziały Urzędu Miejskiego w Gdańsku,
- inne podmioty, które realizują działania z zakresu edukacji do kultury i będą zainteresowane współpracą.

2. Jakże zadania realizuje program?

Program EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK to cztery główne zadania:

- 1 Rozwijanie oferty instytucji kultury, organizacji pozarządowych i placówek oświatowych kierowanej do wszystkich grup wiekowych, wzmacniającej kompetencje uczestnictwa w kulturze oraz służącej rozwijaniu aktywności twórczej i realizowaniu pasji.
- 2 Wypracowanie zasad współdziałania w ramach programu podmiotów kultury oraz placówek gdańskiego systemu edukacji.
- 3 Stworzenie programów rozwijania kompetencji w zakresie edukacji do kultury adresowanych do animatorów, menedżerów kultury, edukatorów, kadry nauczycielskiej, przedstawicieli branży turystycznej.
- 4 Informowanie mieszkańców i realizatorów o stanie edukacji do kultury w Gdańsku.

Do każdego z zadań określone są działania i sposoby ich realizacji, przedstawione w dalszej części dokumentu.

3. Jak program będzie wdrażany i ewaluowany?

Działania programu będzie koordynował powołany przez prezydenta Zespół Koordynacyjny ds. Edukacji do Kultury.

Do zadań Zespołu należeć będzie m.in.:

- opracowanie i nadzorowanie wdrażania rocznych planów realizacji Programu we współpracy z przedstawicielami środowisk oświaty, kultury i organizacji pozarządowych,
- analizowanie wyników ewaluacji wdrażania programu,
- nadzorowanie pracy Zespołu Roboczego ds. Edukacji do Kultury.

Do zadań Zespołu Roboczego ds. Edukacji do Kultury należeć będzie: wdrażanie programu bezpośrednio w szkołach, instytucjach i organizacjach pozarządowych. Zespół Roboczy kierowany przez koordynatora programu będzie aktywnie współpracować z:

- koordynatorem liderów szkolnych,
- nauczycielami – liderami szkolnymi, ambasadorami programu,
- koordynatorami dzielnicowymi – wybranymi we współpracy z realizatorami programu, m.in. przedstawicielami organizacji pozarządowych, zarządami i radami dzielnic.

W procesie ewaluacji zostanie zbadane, w jakim zakresie program odpowiada na potrzeby mieszkańców oraz czy realizacja programu pozwala na osiągnięcie wskaźników zawartych w Strategii Rozwoju Miasta „Gdańsk 2030 Plus”. Ocena realizacji programu będzie się odbywać w dwóch formach: otwartych spotkań diagnostycznych i analizy danych zastanych.

4. Jak program będzie finansowany?

Realizacja programu będzie finansowana ze środków Gminy Miasta Gdańska oraz środków zewnętrznych, w tym regionalnych, państwowych i zagranicznych. Gmina będzie współdziałać na zasadach partnerskich z podmiotami zaangażowanymi w realizację programu w celu pozyskania środków. Finansowanie programu ze środków Gminy Miasta Gdańska będzie się opierać na rocznych planach działania, które wskażą zadania do realizacji oraz wysokość środków potrzebnych na ich wykonanie. Powstanie miejski program dotacyjny, którego priorytetem będą systematyczne działania edukacji do kultury kierowane do różnych grup odbiorców.

5. Jak będzie wyglądała promocja programu?

Program EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK będzie dysponował indywidualnym znakiem, który będzie firmować działania realizowane w jego ramach. Projekt graficzny znaku zostanie wypracowany we współpracy Zespołu Koordynacyjnego i Roboczego ds. Edukacji do Kultury, a następnie opiniowany przez przedstawicieli realizatorów programu. Powstanie strona internetowa programu. Materiały informacyjne będą udostępniane również przez strony internetowe i inne kanały promocyjne poszczególnych realizatorów programu oraz podmiotów i osób współpracujących. Co roku powstanie raport podsumowujący zrealizowane działania w formie wydawnictwa książkowego oraz prezentacji online. Do promocji programu i jako źródło informacji na temat jego działań posłuży Karta Mieszkańca.

III. EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK | zadania

i działania

Każdemu z czterech głównych zadań zostały podporządkowane następujące sposoby realizacji.

zadanie 1

Rozwijanie oferty instytucji kultury, organizacji pozarządowych i placówek oświatowych kierowanej do wszystkich grup wiekowych, wzmacniającej kompetencje uczestnictwa w kulturze oraz służącej rozwijaniu aktywności twórczej i realizowaniu pasji.

DZIAŁANIA

1. Wyodrębnienie w ramach otwartych konkursów ofert dla organizacji pozarządowych zadań poświęconych edukacji do kultury skierowanej do różnych grup odbiorców.
2. Rozwijanie oferty edukacji do kultury w instytucjach kultury w oparciu o programy dotacyjne.
3. Podejmowanie współpracy z gdańskim ośrodkiem akademickim w celu aktywizacji w obszarze edukacji do kultury studentów oraz absolwentów kierunków artystycznych, społecznych, filologicznych (wdrażanie zajęć z wiedzy praktycznej, wspieranie staży i wolontariatu w kulturze).
4. Wspieranie realizacji przez publiczne i niepubliczne podmioty kultury mobilnych działań z zakresu edukacji do kultury.
5. Udostępnianie oferty edukacji do kultury na terenie całego Gdańska, szczególnie w dzielnicach, w których dostęp do kultury jest ograniczony.
6. Tworzenie i rozwijanie działań służących edukacji do kultury w instytucjach kultury, w tym w szczególności tematycznych programów z zakresu edukacji o Gdańsku, jego historii i współczesnych wyzwaniach, edukacji obywatelskiej, edukacji muzealnej, edukacji wizualnej, edukacji literackiej, edukacji filmowej, edukacji teatralnej, edukacji muzycznej, edukacji morskiej, animacji kultury, edukacji tanecznej oraz publikowanie wydawnictw dotyczących tych dziedzin.

zadanie 2

Wypracowanie zasad współdziałania w ramach programu podmiotów kultury oraz placówek gdańskiego systemu edukacji.

DZIAŁANIA

1. Budowa sieci szkół w oparciu o wszystkie placówki oświatowe w ramach programu EDUKACJA DO KULTURY. GDAŃSK.
2. Opracowanie i upowszechnianie materiałów edukacyjnych we współpracy z doświadczonymi nauczycielami, dostosowanych do podstawy programowej, przeznaczonych do samodzielnego wykorzystania przez nauczycieli, m.in. scenariusze lekcji, zajęć, przewodnik dla nauczycieli.
3. Opracowanie i upowszechnianie innowacyjnych programów nauczania różnorodnych przedmiotów animacji kulturowej, w tym przedmiotów artystycznych.
4. Wprowadzenie programów nauczania poświęconych historii, kulturze, zabytkom Gdańska, programów popularyzujących wiedzę o gdańszczanach i ich dokonaniach, pielęgnowanie i budowanie tożsamości lokalnej, postaw obywatelskich i patriotycznych, m.in. poprzez udział dzieci i młodzieży szkolnej w programie Gdańskich Lekcji Obywatelskich oraz kampanię na rzecz wyboru patronów gdańskich placówek edukacyjnych spośród ludzi nauki, kultury i sztuki związanych z Gdańskiem.
5. Wykorzystanie i rozwijanie istniejących narzędzi systemu doceniania uczennic i uczniów, a także nauczycieli i pracowników oświaty za ich działalność oraz osiągnięcia w obszarze edukacji do kultury, a także promowanie ich twórczości.
6. Stworzenie przez instytucje kultury oferty zajęć z zakresu edukacji do kultury, dostosowanej do podstawy programowej przedszkoli i szkół, do realizacji w placówkach oświatowych i instytucjach kultury.
7. Stworzenie i wdrożenie programów współpracy placówek oświatowych z artystami, zarówno lokalnymi, jak i działającymi w ramach programu rezydencji artystycznych.
8. Wspieranie i upowszechnianie oferty dla szkół z zakresu edukacji do kultury realizowanej przez podmioty zewnętrzne, w tym organizacje pozarządowe.

zadanie 3

Stworzenie programów rozwijania kompetencji w zakresie edukacji do kultury kierowanych do animatorów, menedżerów kultury, edukatorów, kadry nauczycielskiej, przedstawicieli branży turystycznej.

DZIAŁANIA

1. Opracowanie i upowszechnianie szkoleń dla różnych grup w zakresie edukacji do kultury, z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi edukacyjnych.
2. Prowadzenie badań w zakresie edukacji do kultury oraz publikowanie ich wyników.
3. Organizowanie wydarzeń upowszechniających wiedzę i ofertę z zakresu edukacji do kultury, jak targi, dni otwarte, giełdy, konkursy.
4. Ustanowienie Nagrody Edukacji do Kultury dla autorów i realizatorów najlepszych projektów. Nagroda będzie przyznawana rokrocznie w kategoriach obejmujących placówki oświatowe, instytucje kultury, organizacje pozarządowe i inne podmioty (m.in. firmy prywatne, uczelnie wyższe).

zadanie 4

Informowanie mieszkańców i realizatorów o stanie edukacji do kultury w Gdańsku.

DZIAŁANIA

1. Stworzenie bazy danych o stanie edukacji do kultury przy użyciu dostępnych już narzędzi, np. rocznych sprawozdań instytucji, Karty Mieszkańca, analiz złożonych i zrealizowanych ofert w ramach otwartych konkursów dla organizacji pozarządowych.
2. Stworzenie i aktualizowanie mapy oferty edukacji do kultury uwzględniającej rodzaj prowadzonych działań, rozmieszczenie w dzielnicach i dostępność.
3. Opracowanie i aktualizowanie ogólnodostępnego wirtualnego narzędzia, jak np. strona internetowa czy wirtualna platforma, do udostępniania informacji i wiedzy o programie, m.in. dobrych praktykach, sprawdzonych rozwiązaniach, wynikach badań czy informacjach o szkoleniach, źródłach finansowania.
4. Opracowanie informatorów o edukacji do kultury oraz ich upowszechnianie w formie wydawnictw książkowych i online.

